

УДК 378.147

Колісник В. Ю.*

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПРОГРАМІСТІВ У ПРОЦЕСІ ЗДІЙСНЕННЯ РІЗНОРІВНЕВОГО ПІДХОДУ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Статтю присвячено формуванню психолого-педагогічної готовності майбутніх інженерів-програмістів під час застосування особистісно орієнтованого навчання. Зосереджено увагу на умовах впровадження особистісно орієнтованого навчання на основі технології різнорівневого підходу до навчання, серед яких: психологічні, методичні і професійно-педагогічні.

Проаналізовано бажання, зацікавленість, мотиви майбутніх інженерів-програмістів до вивчення іноземної мови, їхню усталеність у професії та ставлення до виконавця вибору рівня завдання. Результати дослідження підтвердили покращення психолого-педагогічної та іншомовної готовності студентів після застосування особистісно орієнтованого навчання.

Ключові слова: особистісно орієнтоване навчання, різнорівневий підхід, іноземна мова за професійним спрямуванням, усталеність у професії.

Підготовка спеціалістів у ВНЗ ґрунтується на необхідності набуття як фахових знань, так і можливості покращувати свій професійний рівень через ознайомлення засобами іноземної мови із зарубіжними новаціями. Володіння мовою інтернаціонального спілкування, якою є англійська, підвищує конкурентоспроможність спеціаліста на міжнародному ринку праці. Особливо це важливо для майбутніх інженерів-програмістів, адже переважна більшість програмних продуктів з'являється за кордоном.

Нагальна необхідність володіння іноземною мовою (далі – ІМ) в умовах євроінтеграції в нашій країні парадоксально поєднується з нестачею годин на її вивчення і різним рівнем підготовки першокурсників. Тому визначення психолого-педагогічної готовності майбутніх інженерів-програмістів до вивчення англійської мови (далі – АМ) сприятиме кращому розумінню їхніх потреб, а відтак і виробленню більш дієвої стратегії навчання.

Сучасними науковцями вже проведено дослідження таких аспектів особистісно орієнтованого навчання: його вихідних положень (В. Андрущенко, Л. Виготський, С. Гончаренко, Т. Гуменникова, І. Якиманська); теоретичних принципів розвитку особистісно орієнтованої освіти (Є. Александрова, К. Бондаревська, В. Бучківська, Л. Виготський, І. Волков, Н. Лапханова, Н. Мойсеюк, А. Плігін, С. Подмазін, Є. Полат, В. Сериков); мети, завдань і функцій особистісно орієнтованого навчання (І. Бочан, В. Ягупов); особистісних якостей учителя для здійснення особистісно орієнтованого навчання (В. Кремін, Л. Павлова, О. Щербак). Однак невирішеним залишається спосіб застосування особистісно орієнтованого навчання у процесі викладання іноземної мови за професійним спрямуванням (далі – ІМПС).

Мета статті – з'ясувати вияв різних складових психологічної готовності майбутніх інженерів-програмістів, серед яких: інтерес, бажання й мотивація до вивчення іноземної мови та усталеність у професії; дослідити думку студентів стосовно того, хто має здійснювати вибір рівня складності завдання.

Упровадження особистісно орієнтованого навчання на основі різнорівневого підходу потребує певних умов. В. Бучківська поділяє їх на три групи – психологічні, методичні і професійно-педагогічні. Психологічні умови включають: вміння оцінювати свої вчинки, прогнозувати їхні наслідки; узгоджувати бажання й засоби їхнього досягнення; формувати розуміння відповідальності за власний вибір. До методичних умов належать: гармонізація бажань і цілей вихованця з його можливостями

© Колісник В. Ю.

й вимогами середовища; забезпечення особистого контакту в системі «викладач – студент» на основі утвердження людської гідності; культивування діалогічних форм педагогічної взаємодії та доброзичливого спілкування. До професійно-педагогічних умов входять: розвиток емпатії; виявлення доброзичливості; уміння бачити в кожному неповторну індивідуальність; створення ситуації особистісного вибору, довіри, успіху, творчості [3, с. 144].

Психолого-педагогічна готовність студентів покращується у процесі здійснення різномірного підходу. Для перевірки цієї гіпотези ми використали методи бесіди, тестування й анкетування. Результати визначення думки студентів щодо бажання вивчати ІМ подано в таблиці 1.

Таблиця 1

Бажання студентів до вивчення ІМ

Виконавці	Відповіді (%)				
	Так	Ні	До певної міри	Не виконував	Не написано
Експериментальна група					
Перший курс	55	3	39	3	0
Другий курс	25	17	58	0	0
Середній показник	40	10	48,5	1,5	0
Контрольна група					
Перший курс	40	10	50	0	0
Другий курс	47	9	44	0	0
Середній показник	43,5	9,5	47	0	0

Отже, загалом студенти позитивно висловилися про вивчення ІМ: 40 % ствердних відповідей у ЕГ і 43,5 % у КГ. Заперечні відповіді склали лише 10 % у ЕГ і 9,5 % у КГ.

В основі бажання має лежати інтерес, що спонукає до діяльності й подальших намірів і постає значним фактором покращення навчальної діяльності студентів. Психолог Б. Ф. Баєв стверджує, що «формуєчись у процесі навчання, інтереси самі стають важливими стимулами до нього; де є інтерес, там навчальний процес проходить легко й продуктивно» [2, с. 30]. Тому важливо з'ясувати наявність інтересу до вивчення ІМ. Результати цього дослідження подано в таблиці 2.

Таблиця 2

Наявність у студентів інтересу до вивчення ІМ

Виконавці	Відповіді (%)		
	Так	Ні	До певної міри
Експериментальна група			
Перший курс	63	6	31
Другий курс	50	8	42
Середній показник	56,5	7	36,5
Контрольна група			
Перший курс	51	5	44
Другий курс	59	3	38
Середній показник	55	4	41

Отже, очевидним є зростання інтересу до навчання після застосування особистісно орієнтованого підходу. Понад половина опитаних (56,5 % у ЕГ і 55 % у КГ) ствердно відповіли на це запитання.

Оскільки бажання й інтерес до вивчення ІМПС тісно пов'язані, назвемо спільні можливі причини такої ситуації. Насамперед це специфічність дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням», яка поєднує знання ІМ і фаху. Часто студенти

зізнаються, що втомлюються від потоку фахового матеріалу. Спочатку вони сприймали ІМ як можливість перемикатися, а пізніше усвідомили необхідність і на цих заняттях виявляти професійні знання. Дещо складніша граматики другого курсу спричинила певний дискомфорт.

Опитування свідчить про підтримку технології різнорівневого навчання і покращення власної психолого-педагогічної готовності. Цьому сприяло кілька факторів. По-перше, вона передбачає успішне виконання одного з рівнів завдання, адже мінімальна складність є доступною навіть для початківців. Тому очевидною є початкова спрямованість на позитив. По-друге, є можливість опрацювати лише частину навчального матеріалу, здебільшого легшого. По-третє, освітній процес стає цікавим, оскільки студенти беруть безпосередню участь у виборі рівня складності завдання, немає недооцінки особистості викладачем як чинника негативних емоцій. Учені називають цей фактор «включенням студента в самостійний пошук і відкриття нових знань» [4, с. 41].

Іншим чинником професійного становлення студентів є їхня усталеність у професії. Як наголошує Б. Баєв, «життєві цілі, які ставить перед собою учень, ідеали, якими він керується, позначаються на його загальному ставленні до навчання» [2, с. 31]. Заперечна відповідь має спонукати до корекції перспективних планів. Результати подано в таблиці 3.

Таблиця 3

Усталеність студентів у професії

Виконавці	Відповідь (%)		
	Так	Ні	Не знаю
Експериментальна група			
Перший курс	66	16	18
Другий курс	75	8	17
У середньому	70,5	12	17,5
Контрольна група			
Перший курс	46	18	36
Другий курс	50	16	34
У середньому	48	17	35

Студенти напряму підготовки «Комп'ютерні науки» здебільшого переконані у правильності свого вибору: середній показник становить 70,5 % у ЕГ і 48 % у КГ. Частина опитаних навчання на обраній спеціальності вважає помилковим: у середньому 12 % у ЕГ і 17 % у КГ.

Оскільки впродовж року було застосовано різнорівневий підхід до навчання, доцільно ознайомитися з думкою студентів стосовно вибору ними певного рівня завдання (табл. 4).

Таблиця 4

Виконавець вибору рівня завдання

Виконавці	Відповідь (%)		
	Студент	Викладач	Почергово
Експериментальна група			
Перший курс	55	29	16
Другий курс	58	0	42
У середньому	56,5	14,5	29
Контрольна група			
Перший курс	50	27	33
Другий курс	47	31	22
У середньому	48,5	29	27,5

Студенти загалом переконані у власній здатності визначати рівень завдання (середній показник 56,5 % у ЕГ й 48,5 % у КГ), однак деякі цілком покладаються на викладача – 14,5 % у ЕГ й 29 % у КГ. За почергове виконання вибору рівня завдання в середньому представники ЕГ назвали 29 %, у КГ – 27,5 %. Вибір варіанту підтверджує певні психологічні характеристики. Самостійні рішення ухвалюються цілісними особистостями, на викладача покладаються невпевнені студенти, а прихильники почергового вибору виявляють доречну гнучкість.

Окрім бажання, цікавості й усталеності у професії важливою складовою навчального процесу вважається мотивація. Психолог О. Асмолов визначає два плани аналізу вияву особистості як суб'єкта діяльності: продуктивний (здійснення вибору між різними мотивами) та інструментальний (характер і здібності) [1]. Знання студентських спонук уможливає пошук необхідних методів зацікавлення предметом. Не було обмеження стосовно кількості відповідей через дію низки мотивів. Таблиця 5 містить отримані дані.

Таблиця 5

Мотивація студентів до вивчення іноземної мови

Виконавці	Відповіді (%)						
	Вступ до магістратури	Створення СП	Робота за кордоном	Спілкування за кордоном	Саморозвиток	Робота з джерелами	Інше
Експериментальна група							
Перший курс	24	6	32	16	66	42	18
Другий курс	33	8	17	8	8	50	8
У середньому	28,5	7	24,5	12	37	46	13
Контрольна група							
Перший курс	8	3	28	38	40	25	7
Другий курс	9	6	22	34	47	31	3
У середньому	8,5	4,5	25	36	43,5	28	5

Серед пріоритетів студентської діяльності за допомогою ІМ перше місце посідає робота з джерелами (у середньому 46 % у ЕГ і 28 % у КГ) і саморозвиток (37 % у ЕГ і 43,5 % у КГ). Важливими є також спілкування з іноземцями під час подорожей (12 % у ЕГ і 36 % у КГ), робота за кордоном (24,5 % у ЕГ і 25 % у КГ). Екзамен з іноземної мови для вступу до магістратури є предметом вибору 28,5 % у ЕГ і 8,5 % у КГ. Деякі студенти планують вивчати мову, щоб створити спільне підприємство (4,5 % – 7 %). Від 5 % до 13 % студентів називали мотиви, не зазначені в переліку: програмні вимоги, цікавість, просто вважають іноземну мову потрібною для майбутнього чи для професії.

Одним із напрямків діяльності для реалізації бажання до саморозвитку при вивченні ІМ є добір текстів пізнавального характеру про традиції та звичаї інших народів, культурні особливості, виявлені в мові. Як приклад, цікаво дізнатися про найдовше англійське слово без повторення жодної букви uncourwrightable, своєрідні порівняння (вираз «hungry like a horse», що означає «голодний як кінь» на відміну від українського «голодний як вовк»).

Спілкування в закордонних поїздках (12 % у ЕГ і 36 % у КГ) потребує знань на розмовному рівні. Тому обмежуватися тільки ІМПС не можна, ми пропонуємо користуватися АМ загального вжитку у вивченні граматики. Щоб набути навичок праці з іншомовними джерелами (46 % у ЕГ і 28 % у КГ), ми застосовуємо анотацію англомовної статті з газети за схемою.

Таким чином, у статті розглянуто психологічні, методичні та професійно-педагогічні умови для впровадження особистісно орієнтованого навчання на основі

різномірного підходу. Проаналізовано результати анкетування за складовими готовності студентів до використання ІМ у професійній діяльності. Психолого-педагогічні складові представлені бажанням, інтересом, мотивами, а також усталеністю у професії. Досліджено думку студентів стосовно виконавця вибору рівня складнощів завдань. Аналіз отриманих результатів дав змогу пояснити причини цієї ситуації та запропонувати рекомендації щодо подальших навчально-методичних дій. Зафіксовано покращення у психолого-педагогічній та іншомовній складових готовності після введення різномірного підходу в межах особистісно орієнтованого навчання. Застосування цієї технології є потрібним і актуальним.

Перспективи подальших досліджень полягають у висвітленні особливостей застосування різномірного підходу до навчання студентів інших спеціальностей як ефективної методики подолання нерівномірності груп за умов нестачі практичних годин.

Література:

1. Асмолов А. Г. Психология личности : учебник / А. Г. Асмолов. – М. : Изд-во МГУ, 1990. – 367 с.
2. Баєв Б. Ф. Психологічне вивчення учнів / Б. Ф. Баєв. – К. : Радянська школа, 1977. – 108 с.
3. Бучківська В. Сутність особистісно орієнтованого підходу в педагогічній теорії / В. Бучківська // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічна. – Тернопіль : Тернопільський державний педагогічний університет. – 2002. – № 9. – 161 с.
4. Галузяк В. М. Педагогіка : навчальний посібник / В. М. Галузяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов. – Вінниця : ДП «Державна картографічна фабрика», 2007. – 400 с.

Колісник В. Ю.

ФОРМИРОВАНИЕ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ-ПРОГРАММИСТОВ В ПРОЦЕССЕ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ РАЗНУРОВНЕВОГО ПОДХОДА ПРИ ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

Статья посвящена формированию психолого-педагогической подготовки будущих инженеров-программистов с личностно ориентированным подходом к обучению. Особое внимание обращается на психологические, методические и профессионально-педагогические условия внедрения личностно ориентированного обучения на основе технологии разноуровневого подхода к обучению.

Поанализировано желание, интерес, мотивы к изучению иностранного языка, уверенность студентов в профессии и выбор исполнителя уровня задания. Данное исследование подтверждает гипотезу об улучшении психолого-педагогической и иностранной подготовки студентов после применения личностно ориентированного обучения на основе разноуровневого подхода к обучению иностранного языка.

Ключевые слова: личностно ориентированное обучение, разноуровневый подход, иностранный язык профессиональной направленности, уверенность в профессии.

Kolisnyk V. Yu.

FORMATION OF THE FUTURE IT-ENGINEERS'S PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL READINESS IN THE PROCESS OF USING MULTILEVEL APPROACH TO TEACHING ENGLISH

The article deals with formation of future IT ingeneers' psychological and pedagogical readiness while introducing person oriented teaching. The aim of the article is to prove the hypothesis about improvement students' psychological and pedagogical readiness to learn ESP. As a result their professionalism will also increase. Special attention is paid to the conditions, necessary for implementation person-oriented teaching by means of the technology of multi-level approach to teaching. Among them are the following: psychological, methodical and preofessional-pedagogical ones.

Methodology of the research included analysis of the students' wish, interest, motifs concerning

studying ESP, their confidence in the future profession and the attitude towards the performer of the task level choice.

The results of the research proved that person oriented teaching by means of multi-level approach to teaching ESP improves students' knowledge and contributes to their self-confidence and other psychological factors. Doing multi-level tasks future IT-engineers learn to master the lexical material necessary for their future profession without being embarrassed because of their low level knowledge. Everybody does his/her own possible tasks.

Implementing person oriented teaching while teaching IT students shows that the technology is very actual. Thus, it is possible to introduce it in teaching students of other specialities, who lack class hours.

Keywords: person oriented teaching, multi-level approach, ESP, confidence in profession.

Рецензент: Кохановська О.В.

УДК 811.111 (87)

Кошіль Н. Є.*

ПРИНЦИПИ ВІДБОРУ Й РОЗПОДІЛУ ЛЕКСИКИ ДЛЯ НАВЧАЛЬНИХ МОВНИХ СИТУАЦІЙ НА ПЕРШОМУ ЕТАПІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В НЕМОВНОМУ ВИЩІ

Статтю присвячено вивченню принципів відбору лексики для навчальних мовних ситуацій на першому етапі вивчення англійської мови в немовному вищій. Аналізується розподіл лексичних одиниць у курсі навчання. Сконцентровано увагу на перевазі поетапної організації цього розподілу зі значною повторюваністю основних мовленнєвих одиниць на кожному наступному етапі. Подаються шляхи забезпечення принципів диференційованого підходу до відбору лексики. Розглянуто важливий критерій для добору лексики у вивченні мови – урахування словотворчої цінності лексичних одиниць. Показано спосіб пред'явлення лексичних одиниць у словнику для студентів в економічному вищій.

Ключові слова: лексичні одиниці, навчальний матеріал, принцип частотності, лексичний мінімум, словотворча система, словник, комунікативні завдання.

У світлі засад болонської декларації першочергового значення набуває обмін науковою інформацією між фахівцями з різних країн, а це у свою чергу підтверджує актуальність вивчення іноземних мов в освітніх закладах України. Формування потреби у знаннях іноземних мов зумовлене різноманітними соціальними умовами, тому перед викладачами вищих навчальних закладів постає завдання допомогти студенту оволодіти іноземною мовою на належному рівні. Одним із найважливіших замінників за межами природного мовного середовища вважають навчальний матеріал. Саме тому добір цього матеріалу набуває великого значення. За одиницю відбору навчального мовленнєвого матеріалу ми приймаємо мовні ситуації. Вони – номенклатура інваріантних комунікативних актів, складовими одиницями яких є висловлювання. Отож, розробляючи навчальний матеріал, слід моделювати обставини, за яких студенти вдаються до тих же висловлювань у різних комунікативних актах.

Інваріантність комунікативних актів також забезпечується частотністю вживання мовленнєвих одиниць за таких і подібних умов спілкування. До складу мовленнєвих одиниць входять лексичні одиниці, і визначення їх кількості в межах заданої тематики – один із найважливіших аспектів добору навчального мовленнєвого матеріалу. Тому викладачі мають прийняти до уваги такі моменти: які слова і в якій кількості потрібно включити в курс, щоб досягти оптимального володіння студентами мовою, яку вони

© Кошіль Н. Є.